

В статті проаналізовано содержание научных трудов известного украинского ученого, педагога, историка и филолога Николая Лавровского (1825 – 1899). Показано, что в исследованиях, посвященных истории педагогической мысли, он выражал собственные педагогические рефлексии относительно цели, содержания, методов воспитания и обучения детей дошкольного и младшего школьного возраста. Определено, что эти педагогические взгляды были реакцией ученого на исследуемые им педагогические идеи XVI – XVIII вв., однако они сформировались на основе изучения М. Лавровским достижений современной ему педагогической мысли.

Ключевые слова: эпистемологические начала, педагогические идеи, историко-педагогический нарратив, Николай Лавровский.

The article aims at analysing the historical and pedagogical work of the famous Ukrainian scientist, educator, historian and philologist Nikolai Alekseevich Lavrovsky (1825 – 1899) and at explicating and systematizing pedagogical reflection of the scientist. The concept that outsources knowledge (including educational reflection) prevails in scientific narrative is the theoretical basis of this study. The scientific works about Nikolai Lavrovsky's life are researched by the author. Methods of scientists research are: analysis, synthesis, deduction, induction, logical and semantic, cognitive analysis of text. The study proves that Nikolai Lavrovsky's scientific studies are dedicated to the history of educational thought, particularly in the book "About the pedagogical value of works of Catherine the Great". He expressed his own pedagogical ideas concerning the purpose, content and methods of education and training of preschool and primary school-age children. It was established that these pedagogical views were a reaction to the scientist pedagogical ideas of XVI – XVIII centuries, but formed the basis on the study by Nikolai Lavrovsky achievements of educational thought of the XIX century (works of German teachers Kirsch, Raumer, Latman, Shreybert, Deynhardt, Roth et al.). Nikolai Lavrovsky saw the purpose of education in moral virtues, which should be based on "moral autonomy of man". Among the methods of education he teach highly of the method accustom (J. Locke method), but condemned the abuse of children, their intimidation and physical punishment. N. Lavrovsky consider the tales as important means of educating the children. N. Lavrovsky considered education as a path to moral integrity, great importance to the study of native and classical languages, history native country, opposed the system of lessons in primary school.

Key words: epistemological foundations, pedagogical ideas and teaching historical narrative, Nikolai Lavrovsky.

УДК 33:378:336:94](477)

Гіптерс Зінаїда Василівна,
доктор педагогічних наук, доцент,
Львівський навчально-науковий інститут
ДВНЗ «Університет банківської справи», м. Львів

ТЕОРИЯ І ПРАКТИКА ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ ТА ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ ДІТЕЙ І ДОРΟΣЛИХ: ІСТОРИКО - ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ

У статті в історико-педагогічному аспекті розглядається досвід економічної освіти на землях Західної України. Дається аналіз педагогічних форм і методів економічної роботи господарських товариств, діяльності педагогів, діячів церкви у господарському вихованні дітей і дорослих. Актуалізується можливість використання педагогічного досвіду в сучасних умовах.

Ключові слова: економічна освіта, господарські та культурно-просвітні товариства, західноукраїнські землі.

Постановка проблеми. Концептуальна ідея дослідження ґрунтується на розумінні актуальності проблеми економічної освіти і поширення фінансової грамотності в сучасних соціально-економічних умовах, необхідності сформувати економічне мислення і прищепити навички раціональної економічної поведінки, а також створити передумови для наступного професійного самовизначення й ефективної практичної діяльності випускників навчальних закладів. Щодо навчання дорослих, то, як зазначено у Гамбурзькій декларації, «це – один з ключів, що відкривають двері в ХХІ століття. Це потужна концепція, що сприяє демократії, справедливості, рівності прав чоловіків і жінок, науковому, соціальному та економічному розвитку» [2].

Значення кооперації, комерції, підприємництва для господарського життя народу підкреслювали в статтях, наукових працях і методичних посібниках педагога А. Волошин, М. Галушинський, Ю. Дзерович, К. Коберський, Д. Коренець, І. Лучишин, Ю. Павликовський, М. Росткович, С. Смаль-Стоцький, Є. Храпливий. Саме в кооперації, в колективній діяльності, але без тиску на особу і пригноблення особистої ініціативи вони вбачали шляхи захисту інтересів та морального удосконалення людини праці, поліпшення її добробуту, підвищення ефективності виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В останні роки з проблем професійної освіти, господарського, трудового виховання дітей, молоді і дорослих опублікували історико-педагогічні дослідження О. Будник, А. Вихрущ, Т. Завгородня, О. Ковальчук, Н. Кривошия, Р. Мачулка, Н. Ничкало, І. Прокопенко, Т. Смовженко, В. Стасюк, М. Стельмахович, Б. Ступарик і багато інших учених. Проте в більшості своїй науковці не наголошували саме на економічній освіті дітей та дорослих, їхньому оволодінні фінансовою і банківською справою в

історико-педагогічному аспекті (ХІХ – перша половина ХХ століття), що стало предметом нашого дослідження.

Мета статті – аналіз традицій економічної освіти, господарського виховання дітей, молоді, дорослих на західноукраїнських землях першої половини ХХ століття та використання психолого-педагогічних підходів у професійній, економічній освіті, навчанні фінансової грамотності населення в сучасних умовах становлення ринкових відносин у незалежній Україні.

Результати дослідження. Доведено, що в досліджуваній історичній період на західноукраїнських землях, які входили до складу Австро-Угорської імперії та Польщі, економічний і кооперативний рух із самого початку мав національний характер і був пронизаний ідеєю незалежності. Становлення системи економічної освіти населення найяскравіше відобразилось у подвижницькій діяльності педагогів, культурно-освітніх діячів товариств «Просвіта», «Рідна школа». З метою економічного розвитку краю, підвищення господарської культури селян і міщан, боротьби з неписьменністю вони створювали на громадських засадах ошадні каси, читальні, магазини, земельні й промислові союзи, видавали просвітні листки, часописи. Економічні товариства «Ревізійний Союз Українських Кооперативів» (РСУК), «Народна торгівля», «Сільський господар» поширювали кооперативно-економічні знання, виділяли кошти на видання художньої та навчальної літератури. Зусиллями товариства «Просвіта» були засновані перші українські фахові школи, читальні, організовані економічні курси, сільськогосподарські вишколи, видавалася економічна література для масового читача. У справі фахової, економічної освіти шкільної молоді значну роль відіграли приватні школи, яким значну увагу приділив Перший Український Педагогічний Конгрес. «Приватні школи, удержувані

коштом родичів або удержувани зі збірок народу, – зазначав В. Пачовський, – мусять сповняти свою ціль, тобто виховати покоління, якого народ потребує, дати йому такі моральні і духовні цінності, аби воно для них було готове до найбільших жертв. Такими цінностями є національна самопошана, особиста гідність і духовна гордість на приналежність до української нації, яка є рівно-варта культурою з іншими державними народами» [11, с. 89].

Початок ХХ століття був переломним етапом суспільно-політичної та економічної боротьби на західноукраїнських землях. Після Першої світової війни проблема відновлення господарства покликана до життя необхідність підготовки кваліфікованих фахівців. Прогресивна інтелігенція краю розробляла теоретичні пропозиції та здійснювала практичні кроки, спрямовані на залучення збіднілих селянсько-ремісничих верств до економічної самопомогі. Українські педагоги розглядали професійну та економічну освіту, торгівельне учнівство й опанування банківською справою української молоді та дорослих як важливий чинник соціальної незалежності людини, як складову ідеї незалежності України.

Організатор кооперативного руху та економічної освіти першої половини ХХ століття Д. Коренець багато уваги приділяв розвитку фахового навчання відповідно до потреб українського народу: «Потрібно, щоб народ зрозумів, що професійна школа – це не останній притулок для менш здібної або малозабезпеченої молоді, але життєва школа, яка дасть нам продуктивних робітників на різних ділянках праці» [6]. На жаль, ідеї, висловлені педагогом, зустрічали несприйняття офіційної влади та певне нерозуміння серед українських верств населення, про що він із сумом писав: «На наших очах відбувається в Польщі перебудова й розвиток шкільництва усіх ступенів і родів. Наші школи зовсім не такі наповнені, як повинно бути, тому що наша громадськість недооцінює-таки важливості шкільної науки. Тому потрібно вести енергійну пропаганду, щоб родичі давали дітей в українські школи, передусім у навчальні заклади товариства «Рідна Школа»» [5].

Особливу педагогічну цінність становить зв'язок професійної освіти з принципом природовідповідності і здібностей особи. На думку педагога, не є нормальною ситуація, коли дітей, здатних до практичної діяльності, віддають до загальноосвітніх гімназій, ліцеїв, керуючись лише показним престижем, волею батьків, а не природною обдарованістю дитини. Подвижник професійної освіти Д. Коренець робить такий висновок: «Тож нехай до загальноосвітніх шкіл йдуть ті, у котрих є уміння і справжнє бажання до теоретичної науки. Зате молодь з практичними схильностями, бажанням до творчої реальної праці і з духом підприємництва нехай йде у професійні школи» [7]. Прогресивні педагоги краю закликали, де лише можливо, створювати «центри для вибору звання», організувати професійну орієнтацію молоді, різні види консультацій. Зокрема, М. Омельченко акцентував увагу на необхідності зберігати інтелектуальні й фізичні сили народу, щоб кожна особа була «якнайвищої якості», тому що за відсутності «власної держави нам потрібно себе виявити на кожному найменшому місці видатними працівниками, а головне – зберегти енергію, фізичну силу і свіжість духу, які так потрібні нам у нашій визвольній боротьбі» [9, с. 38].

Виходячи з реальних потреб, 4 лютого 1932 року у Львові було відкрито заклад професійної орієнтації шкільної молоді «Українська порада з вибору звання» як наукову комісію Українського Педагогічного Товариства (УПТ) «Рідна школа». Для організації та підготовки консультативної установи профорієнтації при УПТ був заснований організаційний психотехнічний комітет, який прагнув ознайомити широкі верстви українського громадянства «з наукою і працею можливої консультації вибору звання при допомозі: організації пропаганди в пресі («Діло», «Жіноча доля», «Новий Час», «Торгівля і Промисл»), «Рідна школа», календарі і збірки «Просвіти»); проведення циклу публічних лекцій з професійної орієнтації, прикладної психології, громадської економіки та гігієни; написання і виголошення рефератів у «Технічному Товаристві», гуртках «Рідної школи»,

товаристві «Зоря», на з'їзді Українських інженерів. Для матеріально-технічного забезпечення діяльності профорієнтаційної установи організаційний комітет налагодив контакти з польською та єврейською професійними консультаціями у Львові, а також із зарубіжними: Психотехнічним інститутом у Відні, Психотехнічною академією у Празі й Центром чехословацької професійної консультації, у яких запозичив статуту, інструкції, тестові матеріали [3, с. 81].

Роботу професійної консультації щорічно здійснювали в середньому 86 фізичних та 14 юридичних осіб (українські економічні, культурні установи та професійні організації). Бібліотека установи була укомплектована літературою українською та іноземними мовами (німецькою, чеською, англійською, польською та ін.), що в цілому забезпечувало високий науковий і кваліфікаційний рівень консультацій та проведення спеціальних психотехнічних і лікарських дослідів.

При професійній консультації функціонували окремі секції: психотехнічна, економічно-статистична, секція фахового шкільництва. В установах товариства «Рідна школа» фахівці психотехнічної секції проводили тестові дослідження різних психічних функцій, на основі яких були розроблені діаграми, класифікаційні графіки, професійні тести, складені професіографічні карти з виділенням психофізичних вимог 64-х професій. У звітах 1930-х років знаходимо дані, згідно з якими в середньому за рік фахівці консультації здійснили повні психотехнічні дослідження 247 пацієнтів у Львові та провінції, а також 183 лікарські огляди. Як зазначав В. Метельський, за результатами дослідження 159-ти кандидатом було рекомендовано продовжити навчання або працювати в таких галузях виробництва: торгівля (39 осіб), городництво (14 осіб), агрономія (9 осіб), медицина (7 осіб), пекарня (7 осіб), кошикарство (5 осіб), фотографія (4 особи), лісництво (2 особи), середні школи (31 особа), технічні школи (12 осіб), рільничі школи (7 осіб), школи піклунок (6 осіб), філософія (6 осіб), шлюсарна справа (4 особи), будівництво (3 особи), право (3 особи) [8, с. 125].

Цікавим є факт, що психологи того часу виділяли в залежності від домінуючої здібності суб'єктивний, об'єктивний, рефлексійний та чуттєвий типи людей, які відповідають сучасним чотирьом акцентованим типам темпераменту: холерик, сангвінік, флегматик і меланхолік. Об'єктивний тип (сангвінік) характеризувався як описовий, інтелектуально зберігаючий, який виділяє ту енергію, яку акумулює в собі власною працею, додаючи ззовні дещо суто своє, той, що пристосовується до об'єкту. На думку психологів, люди з цим типом темпераменту мають схильність до професійної діяльності учителя, винахідника, інженера, адвоката, торгівельного працівника, організатора, наукового дослідника, адміністратора, службовця. Відносно інших психологічних якостей, необхідних для торгівельної діяльності, професіографія включала вимоги: зорова пам'ять, розумова рухливість, уміння до рахунку, любов до порядку, які мають бути розвинені значною мірою. Менш важливі для купця здорові нерви, здорові легені, швидкість рухів, слухова пам'ять, несприйняття того, що шкодить увазі, можливість реагувати одночасно на різні речі, тривалість уваги, оперативне мислення і терпіння. Бралися до уваги такі особові цінності, як «такт і вихованість, розуміння людей, обережне поводження з товаром, точне знання, де товар лежить, ввічливість й уміння говорити з клієнтами, хороші манери, приємна посмішка, толерантність, постійно гарний настрій, приємна зовнішність, терпимість» [1, с. 20]. Такі дослідження і складені фахівцями професійної консультації професіографічні карти давали можливість українській молоді зробити правильний професійний вибір.

«Невмирущий творчий геній живої Нації навіть у найгірших обставинах знаходив для себе вихід», – зазначалося 1938 року у педагогічному часописі «Шлях виховання й навчання». Не маючи державних професійних шкіл, українська громадськість намагалась замість загальноосвітніх шкіл створювати різного роду курси, школи професійного учнівства як нові форми економічної

освіти та господарського виховання. «Серед багатьох невідрадних явищ в українському шкільництві 1930-х років, українське фахове шкільництво належить безумовно до позитивних і радісних, підтверджуючи тим, що українська освіта прямує у своєму розвитку правильним шляхом, обіймаючи кожного разу нові ділянки, зокрема такі потрібні в пору соціальної перебудови суспільства – фахові, економічні школи, – відмічала педагогічна преса [12, с. 73].

Навчання й виховання – складний, нероздільний процес. «Школа має виховувати й учити, – писав Д. Коренець. – Виховуючи, повинна школа розвивати такі прикмети характеру молоді, яких треба, щоб людина була добрим громадянином. Научаючи, має школа дати учням засіб знання, який потрібний у практичному житті». Головна ідея навчально-виховного процесу полягає в тому, щоб виховати «людину-громадянина, людину з характером, людину, яка стане двигуном, носієм та співучасником справжньої демократії в господарському і духовному житті народу» [4].

Накопичений історико-педагогічний досвід економічної освіти активно і творчо використовується в сучасних умовах. Фінансовий аспект стосується практично усіх сфер життєдіяльності сучасного суспільства. Фінансова грамотність дає можливість громадянам керувати своїм матеріальним становищем. І навпаки, відсутність елементарних фінансових знань і навичок обмежує можливості людей щодо ухвалення правильних рішень для забезпечення свого добробуту.

На мікрорівні економічні наслідки низької фінансової грамотності населення знаходять прояв у зростанні кількості фінансових зловживань, у накопиченні надлишкової кредитної заборгованості, неефективному розподілі заощаджень. На макроекономічному рівні недостатня обізнаність людей стримує розвиток фінансових ринків, підриває довіру до фінансових інститутів і державної політики відносно їх регуляції, створює додаткове навантаження на бюджети усіх рівнів, призводить до зниження темпів економічного зростання. Неосвіченість і недовіра громадян до фінансових ринків, незрозуміння контрактних відносин, базових основ фінансів стримує розвиток підприємницької діяльності та малого бізнесу.

Після світової кризи швидкими темпами впроваджуються програми підвищення фінансової грамотності населення. На сьогодні у 25 державах світу привернено особливу увагу до цих питань. З 28 країн, в яких проведено дослідження, Україна знаходиться на 21 місці за рівнем розвитку фінансової грамотності. У грудні 2010 року Проектом Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) «Розвиток фінансового сектора» (FINREP) уперше в Україні було проведено національне дослідження «Фінансова грамотність і обізнаність в Україні: факти і висновки». Фахівці показали тривожний портрет середньостатистичного громадянина: йому бракує знань, він користується лише базовими фінансовими послугами, мало знає про свої права споживача і не довіряє установам. Більшість опитаних не змогли правильно відповісти навіть на нескладні питання.

Українські родини переважно не стежать за бюджетом і не розписують його докладно або ж не дотримуються, лише приблизно уявляють, скільки заробляють та витрачають. Тільки 11% населення має банківський депозитний рахунок. Понад чверть опитаних не заощаджують взагалі. Пересічний громадянин не бажає жити у борг – позикою в банку користується менше 25% населення. За результатами цього дослідження рівень фінансової грамотності молодшого покоління українців не вище за її рівень серед представників старшого покоління. Вирішення цих та подібних проблем потребує спільної роботи педагогів, освітніх закладів і держави у здійсненні кроків, спрямованих на підвищення фінансової грамотності населення, розвитку системи фінансової й податкової освіти, оскільки кожен громадянин держави має бути фінансово грамотним та володіти сукупністю податкових знань.

Досвід педагогів минулого в економічній освіті дітей, молоді та дорослих успішно впроваджується в сучасних умовах

незалежної України, до чого були спрямовані їхні найсвітліші мрії, подвижницька практична діяльність, психологічні дослідження й експериментування. У рамках Національної стратегії захисту прав споживачів фінансових послуг Національний банк України здійснює заходи щодо підвищення рівня фінансової грамотності населення України, яким передбачено реалізацію низки просвітницьких проектів, орієнтованих на різні верстви населення. Зокрема, наказом Міністерства освіти і науки, молоді і спорту України від 19.07.2012 р. № 828 затверджено проведення дослідно-експериментальної роботи із впровадження курсу «Фінансова грамотність» – спільної ініціативи Міністерства освіти і науки, молоді і спорту, Національного банку України і Агентства США з міжнародного розвитку (USAID), Університету банківської справи Національного банку України – на базі загальноосвітніх навчальних закладів та вищих навчальних закладів I–II рівнів акредитації України на 2012–2019 роки.

Метою курсу «Фінансова грамотність» є ознайомлення учнів із сучасними фінансовими продуктами і послугами, розвиток у них навичок використання таких продуктів, а також формування уміння власного фінансового планування на майбутнє. До загальних цілей, які реалізуються при вивченні фінансової грамотності в класах усіх профілів навчання, належать проблеми засвоєння фундаментальних знань фінансового життя суспільства, а саме: основних економічних категорій, законів, закономірностей, тенденцій; формування світогляду цивілізованої людини, яка визнає такі загальнолюдські цінності, як свобода діяльності та вибору, право приватної власності, дотримання законності; сприяння розвитку навичок раціональної економічної і фінансової поведінки людини як споживача фінансових послуг, платника податків; підтримка інтересу до вивчення предметів економічного напрямку; формування фінансової культури.

Відповідно до загальних цілей курсу основні завдання полягають у тому, щоб через практичну діяльність, адаптовану до вікових особливостей учнів, сформувати певні економічні компетенції: розуміння ролі фінансових установ в економіці; уміння знаходити інформацію про конкретні види фінансових послуг, що надаються різними фінансовими установами; уміння визначати доцільність користування тими або іншими фінансовими послугами; навички оцінки переваг і недоліків різних фінансових продуктів [3, с. 301–302].

Наукове керівництво розробкою проекту «Фінансова грамотність» здійснили учені Т. Смовженко, О. Удод. У реалізації програми дослідницько-експериментальної роботи на 2012–2019 роки зайняті наукові керівники проекту, група наукових консультантів та координаторів, директори та учителі експериментальних навчальних закладів, керівники установ післядипломної педагогічної освіти Донецької, Київської, Львівської, Харківської, Черкаської областей і міста Києва, професорсько-викладацький колектив та студенти Університету банківської справи. До втілення в життя проекту фінансової грамотності активно долучилися працівники банків, педагоги й студенти ВНЗ, учителі шкіл.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Українські педагоги ХХ століття своєю працею зробили значний внесок у теорію і практику професійної орієнтації, економічної освіти, господарського виховання дітей, молоді і дорослих у першій половині ХХ століття. Особливу роль у розвитку фахової економічної освіти відіграли приватні навчальні заклади, створені зусиллями педагогів, громадськості та господарсько-кооперативних товариств.

Впровадження педагогічних ідей минулого успішно триває в сучасних умовах. Завдяки зусиллям держави, педагогів, громадськості та міжнародних організацій в Україні впроваджується низка заходів з підвищення рівня суспільної свідомості, обізнаності і патріотизму молодих людей. В умовах становлення ринкових відносин впровадження економічної, фінансової, податкової грамотності є перспективним напрямом зміцнення середнього класу, ощадливої поведінки населення як

основи макроекономічної стабільності, інновацій у вирішенні соціально-економічних проблем, придбання нових професій.

Список використаних джерел

1. Базник М. Народна школа і вибір звання/ М. Базник // Шлях навчання і виховання. – 1930. – Кн. 1. – С. 18–21.
2. Гамбургская декларация об обучении взрослых. Принята пятой Международной конференцией по образованию взрослых, Гамбург, Германия, 14–18 июля 1997 года. [Электронный ресурс]: Режим доступа: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/hamburg_decl.shtml
3. Гіптерс З. В. Економічна освіта дітей і дорослих на західноукраїнських землях (XIX – перша половина XX століть). Монографія. – К. : УБС НБУ, 2014. – 479 с.
4. Коренець Д. 20-ліття нашої торговельно-кооперативної школи/ Д. Коренець // Кооперативна республіка. – 1931. – Ч. 12. – С. 434–442.
5. Коренець Д. Помагаймо молоді добути освіту/ Д. Коренець // Рідна школа. – 1937. – Ч. 10. – С. 133.
6. Коренець Д. Реформа фахового шкільництва в Польщі/ Д. Коренець // Рідна школа. – 1934. – Ч. 2. – С. 21–23.
7. Коренець Д. Чи ми дійсно відчуваємо потребу фахових шкіл // Господарсько-кооперативний часопис. – 1927. – Ч. 37. – С. 122–127.
8. Метельський В. Психологічні досліди при виборі звання/ В. Метельський // Шлях виховання й навчання. – 1934. – Кн. 2. – С. 122–127.
9. Омельченко М. Вибір фаху/ М. Омельченко – Прага, 1925. – 38 с.
10. Перша Українська Педагогічна Вистава // Шлях виховання й навчання. – 1938. – Кн. 2. – С. 65–74.
11. Перший Український Педагогічний Конгрес. 1935. – Львів, 1938. – 352 с.

В статтє в историко-педагогическом аспекте рассматривается опыт экономического образования на землях Западной Украины. Анализируются педагогические формы и методы экономической работы хозяйственных обществ, педагогов, служителей церкви в хозяйственном воспитании детей и взрослых. Актуализируется возможность использования педагогического опыта в современных условиях.

Ключевые слова: экономическое образование, хозяйственные и культурно-просветительные общества, западноукраинские земли.

In the article the development of economic education on the lands of Western Ukraine is considered in the historical and pedagogical aspect. The author analyzes the pedagogical forms and methods of economic work of business associations, the activity of teachers, church workers in the economic education of children and adults (opening schools of professional orientation of school youth, establishing an organizational psycho technical committee, holding public lectures on professional orientation, applied psychology, public economics and hygiene) It has been proved that in the investigated historical period in the western Ukrainian lands, which were the part of the Austro-Hungarian Empire and Poland, the economic and cooperative movement from the very beginning was of a national character and was permeated with the idea of independence. The pedagogical value of communication of professional education with the principle of natural correspondence and abilities of the person is substantiated. The special role of economic education, in particular financial, in modern society and private educational institutions is emphasized. It is also stressed that in the current conditions, within the framework of the National Strategy for the Protection of the Rights of Consumers of Financial Services, the National Bank of Ukraine takes measures to increase the level of financial literacy of Ukrainian population, which provides the implementation of a number of educational projects targeted at different segments of the population. The program "Financial literacy" is offered, the purpose of which is to familiarize students with modern financial products and services, develop their skills in the use of such products, as well as develop their own financial planning skills for the future and improve their economic competence. It is concluded that in the conditions of formation of market relations the introduction of economic, financial, tax literacy is a promising direction of strengthening the middle class, saving behavior of the population as the basis of macroeconomic stability, innovations in solving socio-economic problems, acquisition of new professions.

Key words: economic education, economic, cultural and educational societies, lands of Western Ukraine.

УДК 338.242

Кухарчук Ольга Степанівна,
кандидат історичних наук, доцент,
Курило Олександра Йосипівна,
кандидат філологічних наук, доцент,
Прокопович Лідія Сигизмундівна,
кандидат філологічних наук, доцент,
Мукачівський державний університет

РОЗВИТОК БІБЛІОТЕКОЗНАВСТВА В УКРАЇНІ: ІСТОРИКО - ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ

У статті представлено історію бібліотечної справи в Україні. Авторами зазначено, що бібліотечна справа - це самостійна наукова дисципліна, яка вивчає виникнення, становлення та розвиток бібліотек від давнини до сьогодення і є однією з дисциплін документо-комунікаційного циклу, складовою загального бібліотекознавства.

Ключові слова: бібліотека, бібліотекознавство, фонди, друковані і рукописні праці, публічні бібліотеки, бібліотечна справа, наукові школи, інформаційні технології.

Постановка проблеми. Розкриття історичної місії бібліотек, їх функцій у суспільстві в різні хронологічні періоди, виявлення й осмислення основних історично-бібліотечних процесів, подій і тенденцій, вивчення форм і методів суспільного користування товарами друку та іншими документами, виявлення традицій і позитивного бібліотечного досвіду, аналізування змін професійної свідомості бібліотекарів, дослідження історії профільних освітніх закладів, біографій відомих діячів бібліотечного руху, висвітлення взаємодії книгозбірень із закладами культури, науки, освіти тощо, запровадження в науковий обіг історичних документів, передусім з архівних фондів,

розвиток теоретичних і методологічних основ, є одним із завдань розвитку бібліотекознавства в Україні. Історія бібліотечної справи ґрунтується на методології і теорії загальноісторичної науки, використовує її прийоми і методи дослідження, категорії, закони і закономірності; тісно пов'язана з низкою споріднених, суміжних наук і наукових дисциплін соціогуманітарного циклу (бібліотекознавство, історія книги, бібліографознавство, філософія, культурологія та ін.) [11].

Найбільше історія бібліотечної справи пов'язана з історією книги та історією бібліографії. Кожна з них досліджує книгу як узагальнюючий об'єкт, але в різному контексті. Без книги не існує